

**Lausunto selvitysmiehen luonnoksesta hallituksen esitykseksi
valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta**

50/0/10/2014

KHALL § 63
31.3.2014

Valtiovarainministeriön asettama selvitysmies Arno Miettinen on valmistellut kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain uudistamista kevästä 2012 alkaen. Selvitysmies on laatinut luonnoksen hallituksen esitykseksi, jonka mukaisesti hän ehdottaa valtionosuusjärjestelmää uudistettavaksi 1.1.2015 alkaen. Valtiovarainministeriö pyytää kuntien lausuntoa lakiesityksestä viimeistään 4.4.2014 mennessä.

Lakiesitys on kokousedustajien esityslistan oheismateriaalina.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan uudistuksen peruseriaatteita ovat:

1. Järjestelmän painopistettä siirretään kustannusten tasauksesta tulojen tasaukseen.
Esityksessä ehdotetaan korotettavaksi verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen tasausraja nykyisestä 91,86 %:sta 100 %:iin. Tasaussisäksi ehdotetaan 80 % tasausrajan ja kunnan asukaskohtaisen laskennallisen verotulon erotuksesta. Tasausvähennystä ehdotetaan alennettavaksi niin, että se olisi 30 % tasausrajan ylittävästä euromäärästä lisättynä mainitun ylityksen luonnollisella logaritmillä, joka muutetaan prosenttiyksiköiksi. Tämä tarkoittaa sitä, että tasausvähennysprosentti on progressiivinen. Verotuloihin perustuvassa valtionosuuden tasauksessa ehdotetaan lisäksi otettavaksi uutena huomioon 50 % voimalaitosten kiinteistövero.
2. Järjestelmää yksinkertaistetaan vähentämällä merkittävästi laskentakriteerejä ja poistamalla niistä päällekkäisyyksiä. Peruspalvelujen valtionosuuksissa olisi jatkossa 8 kriteeriä (ikä rakenne, sairastavuus, työttömyysaste, kaksikielisyys, vieraskielisyys, asukastiheys, saaristo ja koulutustausta) ja lisäosissa 3 kriteeriä (syrjäisyys, saamelaiden kotiseutualue ja työpaikkaomavaraisuus). Nykyisessä järjestelmässä on 48 kriteeriä, joista osa on päällekkäisiä ja vanhentuneita. Uuden järjestelmän yleisperiaatteena on: asukasluku x hinta x kerroin. Kriteerit perustuvat laskennallisuuteen, jolloin kunnan tuottaessa palvelun alle laskennallisen kustannuksen, saa se hyödyn itselleen.
3. Jatkossakin valtionosuudet perustuvat merkittävästi kunnan väestön ikärakenteeseen ja sairastavuuteen sekä niitä koskevat kriteerit uudistetaan ottamalla niihin uudet ajantasaiset sisällöt.
Esityksessä ikärakenteen painoarvo vähenee nykyjärjestelmän

82,4 %:sta 70,4 %:iin. Painoarvon vähentämisen lisäksi otettaisiin käyttöön vain yksi ikäryhmitys nykyisten tehtäväkohtaisten ryhmitysten sijaan. Sairastavuuden painoarvo nousee 9,5 %:sta 24 %:iin, eli noin 2,5 -kertaiseksi nykyjärjestelmään verrattuna. Uuden sairastavuuskriteerin pohjana on 12 yleistä kansantautia.

4. Tavoitteena on parantaa järjestelmän kannustavuutta tulojen tasauksessa ja poistamalla määräytymisperusteiden porrastukset (kuntaliitosneutraali) sekä korvaamalla taajamarakennekriteeri työpaikkaomavaraisuudella. Vieraskielisten painoarvo nousee nykyisestä, kun sitä laajennetaan koskemaan koko väestöä (nyt vain 6-15 vuotiaat).
5. Kustannustenjaon tarkistus valtion ja kuntien välillä säilyy. Tarkistus tehtäisiin vuosittain vuodesta 2016 alkaen, jolloin valtionosuuden perusteet pysyvät paremmin ajan tasalla. Nykyjärjestelmässä kustannustenjaon tarkistus tehdään neljän vuoden välein. Kunnat ovat menettäneet niille kuuluvia valtionosuuksia, kun kunnille on tullut uusia tehtäviä ja kustannuksia vuosittain. Valtionosuustulo on tarkistettu vastaamaan todellisia kustannuksia vasta neljän vuoden viiveellä.
6. Uusi järjestelmä otetaan käyttöön vuoden 2015 alusta. Uudistuksen voimaan tulolle esitetään viiden vuoden siirtymäaikaa. Kahtena ensimmäisenä vuotena muutos rajoitetaan 50 euroon/asukas kokonaismuutoksen ollessa 380 euroa.

Lakiesityksen oheisaineistona kunnille on toimitettu uuden järjestelmän mukaiset kuntakohtaiset valtionosuuslaskelmat, jotka on päivitetty vuoden 2014 valtionosuusmäärien tasolle. Uudistuksen seurauksena Ylivieskan valtionosuuksien yhteismäärä kasvaa noin 693.000 eurolla eli 48 euroa asukasta kohden vanhaan järjestelmään verrattuna. Pohjois-Pohjanmaan kunnissa valtionosuudet kasvavat keskimäärin 47 euroa asukasta kohti.

Lausuntopyynnössä on pyydetty kiinnittämään huomiota erityisesti seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

- ehdotettaviin kriteereihin
- ikäryhmien ja sairastavuuden painoihin
- muiden kriteerien painoihin
- määräytymisperusteiden laskentaperiaatteisiin
- verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen
- siirtymäkauden kestoon ja porrastukseen

Ylivieskan kaupunki toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Valtionosuusjärjestelmän uudistuksen keskeiset tavoitteet selkeyttää, yksinkertaistaa ja lisätä järjestelmän kannustavuutta ovat kannatettavia. Samoin kuntaliitosneutraalisuus ja laskentakriteerien

ajantasalla pitäminen. Uuden valtionosuusjärjestelmän ja SOTE-rakennemuutoksen rahoituksen yhteys ja kannustavuus tulee varmistaa.

Ikärakenne- ja sairastavuuskriteereihin esitetyt muutokset ovat perusteltavia, kun luotettavan tutkimustiedon perusteella voidaan varmistaa, että ne vastaavat kuntien palvelujen järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia. Päivähoito- ja peruskouluikäisten lasten ikäryhmähintoja tulisi korottaa, jotta kasvavien kuntien päivähoidon ja perusopetuksen kustannukset tulisi paremmin huomioida. Yleensäkin kasvavien ja alueellisia palveluita tuottavien kuntien palvelukustannukset tulisi vielä paremmin huomioida kriteereissä ja niiden painoarvoissa.

Työttömyyskriteerissä tulisi korottavana tekijänä erikseen huomioida kunnan pitkäaikaistyöttömien määrä.

Asukastiheys ja syrjäisyys ovat osin päällekkäisiä kriteereitä. Syrjäisyyden painoarvoa tulisi vähentää ja vastaavasti työpaikkaomavaraisuuden painoarvoa korottaa.

Verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasausjärjestelmän uudistus vähentää valtionosuuksia matalan verotuoton kunnissa ja toisaalta lisää valtionosuuksia korkean verotuoton kunnissa. Tasauslisäprosentti tulisi nostaa vähintään 85 %:iin nyt esitetystä 80 %:sta.

Verotuloihin perustuvassa valtionosuuksien tasauksessa tulee ottaa huomioon kaikkien kiinteistöjen kiinteistöverot täysimääräisesti. Kiinteistöverot jakaantuvat yhteisöverojen tapaan kuntien välillä hyvin eri suuruisesti. Yhteisöverotulot ovat mukana tasauksessa, mutta kiinteistöverotulot eivät. Kiinteistöverotulojen pois jättämiselle verotulojen tasauksesta ei ole perustetta, kun tavoitteena on turvata kuntien peruspalvelujen rahoitus tasapuolisesti eri osissa maata.

Valtionosuusuudistuksen toteuttamiseksi esitetty viiden vuoden siirtymäaika ja vaikutusten porrastus on sopiva.

KAUPUNGINJOHTAJA: Kaupunginhallitus antaa edellä esitetyn lausunnon valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta.

KAUPUNGINHALLITUS: Hyväksyttiin.

Otteen oikeaksi todistaa Ylivieskassa 2.4.2014

Pöytäkirjanpitäjä

Liisa Seppänen
vs. kaupunginsihteeri